

Ali smo res 'rekorderji' v izobraževanju na daljavo?

■ **Sara Pahor**, študentka magistrskega študija pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

■ **Nana Hočevár**, študentka magistrskega študija pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Razmere, v katere nas je potisnil boj zoper epidemijo koronavirusa, so izrazito posegle tudi v vzgojno-izobraževalni prostor, saj je marca 2020 stopil v veljavo vladni odlok o zaprtju vseh vzgojno-izobraževalnih institucij in tako pedagoški proces umaknil v domove učencev.

Situacija, v kateri se nahajamo že leto dni, sproža številne izzive ter težave, med drugim tudi za učence in dijake. Kljub temu smo z raziskavo, izvedeno na eni slovenski osnovni šoli in gimnaziji, v kateri je sodelovalo 220 učencev in 37 učiteljev, ugotovili, da ima pouk na daljavo ob sočasni prisotnosti negativnih tudi določene pozitivne vidike.

Kramar (2009: 10) je zapisal, da je pouk proces uresničevanja pravice do vzgoje, izobraževanja, do razvoja in izpopolnjevanja samega sebe. Obenem je tudi proces razvoja človeka kot družbenega bitja, kot soustvarjalca pogojev za lasten in skupen družbeni obstoj ter razvoj (prav tam). A vtis imamo, da je grožnja z okužbo pripomogla k sprenevedanju o pomembnosti pouka in ustvarila navidezno podobo, da je mogoče vse naštetu kakovostno doseči tudi z izo-

braževanjem na daljavo, ali celo pripeljala do pozabljanja, čemu je pouk v šoli sploh potreben. V širši slovenski javnosti je prihajalo do polemik o tem, ali lahko pouk na daljavo poteka enako kakovostno kot v šoli. V medijih je bilo moč zaslediti tudi mnenja, da pouk na daljavo poteka nemoteno, da 'smo' visoko usposobljeni v izvajanju izobraževanja na daljavo in da je mogoče pouk, ki je sicer do nastopa epidemije potekal v učilnicah, prenesti na domače zaslone učencev. Vendar poučevanje na daljavo ni preslikava pouka v živo, opozarja Radovan (2020 v Ermenc idr., 2020: 121).

Izzivi izobraževanja na daljavo

V naši raziskavi se je izkazalo, da tako zasnovan pouk vnaša v šolski prostor številne izzive. Anketirani učenci, vključeni v razi-

skavo, so kot največji izziv pouka na daljavo navedli razumevanje novih učnih vsebin in samostojno predelovanje učne snovi (40,8 %). Slednje spoznanje lahko podkrepimo s tem, da je slaba tretjina (27,0 %) učiteljev odgovorila, da so učencem posredovali pisna navodila za samostojno delo ali vnaprej posneto razlago. Izhajajoč iz odgovorov učencev in učiteljev lahko rečemo, da so bili ti v večji meri deležni izobraževanja na daljavo kot pouka. Poudariti želimo, da pouk in izobraževanje na daljavo nista sopomenki, temveč gre za dva terminološko ločena pojma. Izobraževanje na daljavo je praviloma pogojeno s tem, da so učitelji ti, ki učencem denimo »posredujejo navodila, katere strani naj preberejo v učbeniku in katere strani rešijo v delovnem zvezku«; vendar to ni primer pouka na daljavo, temveč izobraževanja na daljavo (Kalin idr., 2021: 146). Za razliko od tega pa pouk na daljavo implicira učiteljevo neposredno poučevalno funkcijo, za katero je značilno, da na osnovi jasno opredeljenih učnih ciljev učence postopoma vodi skozi vse faze pouka in teh ne prelaga na same učence in starše (prav tam). To pomeni, da učitelj pri poučevanju uporablja eno od dostopnih videokonferenčnih aplikacij. Ob tem dodajamo naslednje spoznanje raziskave, ki dodatno podkrepi omenjeni izziv za učence: kar dobra polovica (52,8 %) vprašanih navaja, da pouk na daljavo težje spremlja kot pouk v živo. Slednje ponovno opozarja na pomembnost učiteljevega vodenja učencev skozi vse faze pouka (Kalin idr., 2021: 146). Ne smemo spregledati tudi premisleka o tem, kaj vpliva na to, da učenci težje spremljajo pouk na daljavo kot v živo. Morda je to posledica učiteljeve izpeljave pouka, pri kateri veliko težo daje učenčevemu samostojnemu učenju in premalo časa posveti dejanskemu 'pouku' preko videokonferenčnega sistema.

Foto: BS

Velja se vprašati, ali ni morda že samo spremljanje pouka preko videokonferenčnega sistema za učence težje, zlasti če tako zasnovan pouk poteka strnjeno več učnih ur, saj menimo, da učenci tako hitreje izgubijo koncentracijo kot pri pouku v šoli. Zato predlagamo, da učitelji kombinirajo videokonferenčno izvajanje pouka in usmerjanje učenja prek pisnih navodil za samostojno delo. Na podlagi odgovorov učiteljev smo ugotovili, da je delo na daljavo na tak način izvajalo 43,2 % anketirancev. Ob tem opozarjamo, da naj samostojno delo uporabljajo za namene utrjevanja znanja učencev in ne za samostojno predelovanje nove učne snovi.

Ali je ustrezna informacijsko-komunikacijska tehnologija dovolj?

Ne gre prezreti premisleka o tem, da četudi učencem priskrbimo ustrezno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, s tem še ne zagotovimo enako kakovostnega učnega okolja, ki se je v času epidemije koronavirusa preselilo v domove učencev. To tudi pomeni, da vse problematike, ki jo odpira izobraževanje na daljavo, ni mogoče rešiti zgolj z zagotovitvijo ustrezne tehnološke podpore. V raziskavi se je izkazalo, da ima 1,0 % anketirancev slab dostop do internetne povezave, kar ni zanemarljiv podatek, saj kljub besedam ministrice za šolstvo S. Kustec, da »smo rekorderji z vidika sposobnosti in usposobljenosti izobraževanja na daljavo« (L. Š., 2021), kaže na to, da nekateri niso imeli zagotovljenih osnovnih možnosti, ki bi omogočale nemoten potek pouka in s tem uresničevanje temeljne pravice vsakega državljana. To lahko nakazuje, da izobraževanje na daljavo pogloblja razlike med učenci in da so se nekateri znašli v nezavidljivem položaju.

Naj spomnimo, da šola ni zgolj institucija za prenos vednosti, znanja, ampak predstavlja tudi kompenzacijski dejavnik za tiste, ki prihajajo iz socialno-ekonomsko šibkejših družin. Tudi skupnost učencev in učiteljev je tista, ki omogoča vzpostavljanje prijateljskih, učenje življenja v skupnosti in skrbi za dobrobit otrok in razvoj njihovih potencialov (Kalin idr., 2021: 147). To potrjuje tudi ugotovitev raziskave, da največji delež učencev (75,1 %) kot negativno plat pouka

na daljavo označuje, da pogreša pristen stik s sošolci/-kami. Neizbežno dejstvo je, da je telesni stik tisto, kar umanjka v času izobraževanja na daljavo. Četudi slednjega ob izobraževanju na daljavo ne moremo zagotoviti, je pomembno misliti na vzpostavljanje osebnih odnosov, ki sicer niso fizični, a imajo vse razsežnosti socialnega (Medveš, 2020: 16).

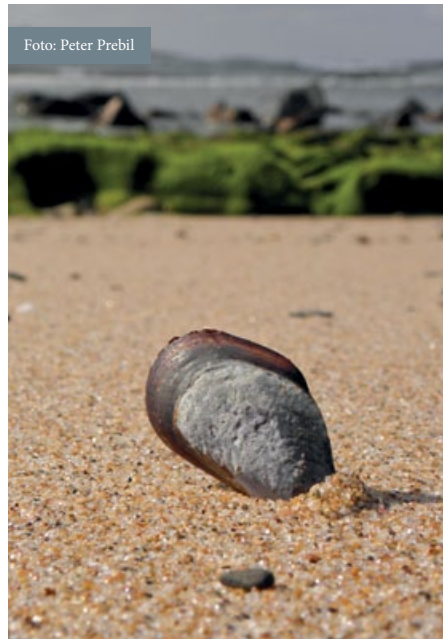

Foto: Peter Prebil

Prednosti izobraževanja na daljavo

Pomembna je tudi ugotovitev, da izobraževanje na daljavo nekaterim učencem vselej ustreza, kar je izrazila dobra desetina (12,6 %) učencev, ki navajajo, da lažje spremljajo izobraževanje na daljavo kot pouk v 'živo'. Slednje ima pomembne implikacije za naprej, saj se s tem kaže potencial, ki ga ima tehnologija pri zagotavljanju načel individualizacije in inkluzije (Kalin idr., 2021: 146). Ugotovili smo, da so učenci v največjem številu (64,7 %) kot prednost izobraževanja na daljavo izpostavili možnost samostojnega razporejanja dela. Sprašujemo se, ali so učenci s samostojnim razporejanjem dela le-to tudi kakovostno opravili ali pa to pravzaprav pomeni, da so delo opravili hitreje in z manj truda, na račun več prostega časa. Med drugim je 13,6 % anketiranih učencev navedlo še druge prednosti, in sicer, da so pri 'pouku' lažje sledili, da je bilo manj motenja med 'poukom' s strani drugih učencev ter da so

se naučili nekaj novega, denimo o tehnologiji ali o sebi. Ob pridobljenih odgovorih pa puščamo prostor za razmislek tudi o tem, ali lahko pozitivne vidike, ki so se izkazali v času izobraževanja na daljavo, vpeljemo v vsakdanjo šolsko prakso.

Ali smo torej res 'rekorderji' v izobraževanju na daljavo? Vsekakor ne gre zanemariti pozitivnih vidikov, ki jih je izobraževanje na daljavo osvetlilo. Anketirani učitelji označujejo kot prednost to, da so se naučili bolje uporabljati tehnologijo (78,3 %). Menimo pa, da je izobraževanje na daljavo daleč od idealnega in da še zdaleč nismo 'rekorderji' v tem. Kvečjemu obratno, saj so učitelji v naši raziskavi poročali tudi o slabših učnih dosežkih učencev v primerjavi z učnimi dosežki v času pouka v šoli (46,0 %). To se morebiti povezuje tudi s spoznanjem, da je za 35,1 % vprašanih učiteljev izziv predstavljalo preverjanje in ocenjevanje znanja. Četudi bi bili tako rekoč »rekorderji v smislu sposobnosti in usposobljenosti učencev in učiteljev z ustrezno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo« (L. Š., 2021), kakor je dejala ministrica za šolstvo, pa izobraževanje na daljavo prinaša številne 'pasti'. Med drugim tudi to, da so pri tovrstnem načinu dela razlike med posameznikovimi sposobnostmi, motivacijo in učnimi navadami še toliko bolj izrazite, saj se težišče dela močno nagne na stran posameznika (Medveš, 2020: 17).

Za zaključek bi želeli poudariti, da je epidemija od učiteljev, učencev in staršev terjala veliko prilagajanja. Izsledki raziskave kažejo, da so učitelji kljub kriznim razmeram našli nove načine, kako izpeljati pedagoški proces, in s tem pokazali, da jim je mar za izobraževanje. Na ta način so pripomogli k temu, da je izobraževanje učencev še naprej potekalo. ◀

Literatura

- Ermenc, Klara S.; Govekar Okoliš, Monika; Jeznik, Katja; Breznikar, Nina (2020): Vplivi sodobnih tehnologij na učenje in izobraževanje: Pedagoško-andragoški dnevi 2020. *Sodobna pedagogika*, let. 71, št. 1, str. 102–106.
- Kalin, Jana; Ermenc, Klara S.; Mažgon, Jasna (2021): Izzivi vodenja šole v času izrednih razmer. *Sodobna pedagogika*, let. 72, pos. št., str. 130–149.
- Kramar, Martin (2009): *Pouk*. Nova Gorica: Educa, Melior.
- L. Š. (2021): Kustec: Ko se bomo vrnili v šolo, se bomo za stalno. *MMC RTV SLO*, 4. 1. 2021. Pridobljeno 16. 4. 2021 s spletne strani: <https://www.rtvsl.si/slovenija/kustec-ko-se-bomo-vrnili-v-solo-se-bomo-za-stalno/547854>.
- Medveš, Zdenko (2020): Šolanje na daljavo – zamujena priložnost. *Sodobna pedagogika*, let. 71, št. 4, str. 14–26.